

טיפול בטנקים בשבת

הנחיות הלכתיות

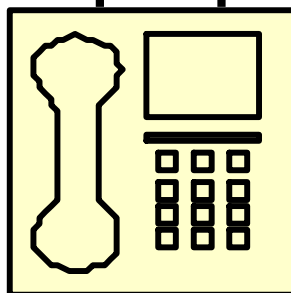
בהוצאת תחום הלכה
הרבנות הצבאית הראשית

ניסן תשס"ט

**מוקד הקו הפתוח עומד לרשותך,
אל תהסס לפנות!**

057 - 8175767

(במקרים דחופים - גם בלילה)

הקדמה

הצורך להמשיך את פעילות הבט"ש בשבת ובמועד תוך שמירה על כוננות מירבית מעורר שאלות רבות.

תחום ההלכה ברבנות הצבאית בחן את הפעולות המגוונות המתבצעות במהלך הטיפולים בטנק והפעלתו, ניתח את רמת האיסור ההלכתי בכל פעולה מול הצורך המבצעי שיש בה וריכז עבודך – השריונר – הנחיות המסדירות את ההיערכות לפני שבת, את המותר והאסור בשבת ואת הדרך לבצע כל פעולה.

ההנחיות נכתבו בשיתוף פעולה עם גורמים מקצועיים בחיל השריון שהאירו את הזווית המקצועית בהפעלת הטנקים לסוגיהם ובהתייעצות עם מפקדים בכירים שתרמו מניסיונם המבצעי.

עם הכרזה על העלאת רמת הכוננות, או בזמן לחימה וכל שכן בזמן מלחמה כוללת, ניתן לחרוג מן האמור במסמך זה, בהתאם לצרכים המבצעיים ושיקול דעתו של המפקד.

אין ספק, שמודעות לנושא מרכזי זה תחזק את שמירת השבת וממילא תעצים את עמידתנו באתגרים הביטחוניים שלפנינו.

הרב איל קרים, סא"ל
ראש תחום ההלכה

אמיר אשל, אל"מ
ראש תח"ש

תוכן העניינים

1	עקרונות הלכתיים
5	לפני שבת
5	הכנת הטנק
6	הכנות לטיפול בשבת
7	עירוב
7	שבצ"ק
9	טיפול בשבת
9	מתי מבצעים
9	לאחר נסיעה
11	תיאום כוונות
12	בדיקת פנסים
12	הרמת מתג 24
13	מזקו"ם
16	לוחות מיגון
16	קנה
17	מערכות שו"ב בצריח
18	מקלעים
19	משטח הטיפולים
20	בגדים ונעליים
22	פעילות מבצעית בשבת
22	יציאה
22	הפעלת הטנק
23	תאורה
23	אמר"ל
24	מעבר מתובה לצריח
25	קשר פנים
25	מיזוג אוויר
26	נספח: הוראה מקצועית מס' 6

עקרונות הלכתיים

א. הצטוונו בתורה לקדש את יום השבת ולשבות בו מכל מלאכה¹. מצווה זו חלה בכל זמן ובכל מצב.

לכן גם כאשר נדרשים לעשות מלאכה לצורך פיקוח נפש או ספק פיקוח נפש², אין היתר לחלל שבת יותר מההכרח³.

ב. מלאכות שבת אינן שוות בחומרתן, אלא יש מהן שעשייתן אסורה מן התורה, ויש שאיסורן מדרבנן.

לדוגמה: הנעת הטנק⁴, העלאת סל"ד⁵, הדלקת נורת להט⁶ וחלק מתיקוני המזקו"ם אסורים בשבת מן

¹ במצוות עשה – 'וביום השביעי תשבות' (שמות כג, יב) ובמצוות לא-תעשה – 'לא תעשה כל מלאכה' (שם כ, י).

² שו"ע (בקובץ זה הכוונה בהפניה ל'שולחן ערוך' היא לחלק 'אורח חיים', אלא אם צוין אחרת) שכת, ב יג טו.

³ שש"כ לב, כח.

⁴ הפעלת המנוע כוללת את הבערת הדלק שהיא אסורה מן התורה, אולם אין איסור תורה בהורדת סל"ד מאחר והדלק מובער מחדש בכל סיבוב של המנוע, ואם כן הפסקת הסולר אינה גורמת להקטנת אש קיימת או לכיבוייה, אלא מונעת הידלקות האש מחדש (שש"כ מ, הע' קכט). כיבוי מנוע יש בו חשש איסור תורה היות ונדלקות בכך נורות בקרה בלוח המכוונים.

⁵ ע"י לחיצה על דוושת ההאצה, דחיפת מצערת יד, שילוב הילוך או היגוי – בכל אלו נגרמות הבערות נוספות.

⁶ הדלקת נורת להט או כל גוף חימום לוחט אסורה מן התורה משום

התורה, ואילו טלטול מוקצה⁷ והוצאת חפצים מחוץ לטנק⁸ אסורים מדרבנן.

לדעת רוב הפוסקים, אין איסור תורה בהפעלתם של מכלולים חשמליים⁹ שאין בהם חוטי להט.

ג. אין איסור תורה במלאכה הנעשית בשינוי¹⁰ (שלא בצורה שרגילים לעשותה בדרך כלל) או ע"י שניים במשותף¹¹.

ד. אין לעשות מלאכה לצורך פיקוח נפש כאשר ניתן להתאמץ ולהשיג את אותה תוצאה גם ללא המלאכה או באופן שאיסורה קל יותר, כגון בשינוי¹², אך אם

⁷ מבעיר' (משנ"ב רעז, כב. שיח, א. ראה שו"ת אחיעזר ג, ס). בנורת LED אין חוט להט, והאיסור שבה הוא בהפעלת החשמל בלבד. עם זאת ניתן לבצע פעולות אלו בשינוי, ולכן הקדמתן לפני השקיעה היא בעדיפות שנייה.

⁷ רמב"ם, שבת כד, יב.

⁸ לרוב אין הטנקים נמצאים בדרך ראשית אלא בשטחים שאינם משמשים את הרבים. שטחים אלו אינם מוגדרים 'רשות הרבים', שאיסור ההוצאה מרשות היחיד (=הטנק) אליה הוא מן התורה, אלא 'כרמלית', שאיסורה מדרבנן (שו"ע שמה, יד. שמו, א).

⁹ הדעות השונות נסקרו בהרחבה באנציקלופדיה התלמודית כרך יח, עמ' קסג-קעד.

¹⁰ משנ"ב רסו, לב. שכב, יג.

¹¹ כאשר כל אחד מהם יכול לעשותה לבדו (שו"ע שטז, ה).

¹² רמ"א שכח, יב. בחכמת שלמה שם כתב, שלדעת השו"ע שם אין צורך בשינוי וכן כתב ט"ז שם, ה; אלא שכל זאת בפיקוח נפש ודאי – כגון שמטפלים בחולה שלפנינו, אבל בספק פיקוח נפש, אפשר שגם לדעת השו"ע יש לעשות איסורי תורה בשינוי (ראה שו"ת שואל ומשיב, מהדורה ד' א, מב. אור לציון ב, לו הע' ב).

מן התורה, אסורה המלאכה רק כשהיא נעשית כדרכה, אבל אם היא

המלאכה אינה אסורה מן התורה – מותר לעשותה כרגיל¹³.

על החייל לברר את דרכי ההיתר לביצוע המשימה, אך אל יימנע ממצוות הצלת נפשות גם אם אינו בקי בהן די הצורך¹⁴.

ה. כאשר הקפדה על דרכי היתר מעכבת או משבשת את ביצוע המשימה וכל שכן אם היא מסכנת חיי אדם – יש לפעול כרגיל¹⁵.

ו. חובה לעשות לפני שבת את כל מה שניתן, כדי לצמצם את חילול השבת¹⁶, וכן לדחות למוצאי שבת כל מלאכה שאין בה צורך מבצעי מידי¹⁷.

נעשית בצורה שונה מהרגיל אינה אסורה אלא מדרבנן.
¹³ מלאכות שאינן אסורות מן התורה כלל – אין חובה לעשותן בשינוי. כך עולה מביה"ל רעה, א ד"ה 'מותר', המסביר שהאיסור לכבות את הנר לצורך חולה שיישן כאשר ניתן להסתיר את האור, נובע מחומרת הכיבוי שהוא קרוב לאיסור תורה – משמע שמלאכות שאינן קרובות לאיסור תורה (כגון הפעלת מכשיר חשמלי שאין בו חוט להט), מותר לעשותן בכל דרך שהיא לצורך הצלת נפשות.

¹⁴ העוסק בהצלת נפשות ולא הקפיד לצמצם בחילול שבת – לדעת פוסקים רבים, הריהו בגדר 'טעה בדבר מצווה' ופטור מחטאת על חילול שבת (שפת אמת, מנחות סד, א. שו"ת מהרש"ג ג, יד. ראה שש"כ לב, הע' פו).

¹⁵ עפ"י רמ"א שכח, יב.

¹⁶ עפ"י משנ"ב שמד, יא. שעה"צ שם, ט. ביה"ל שם, א ד"ה 'מצומצמת'. ראה שו"ת חת"ס, יו"ד שלח. שש"כ לב, לד.

דבר שאין ודאות שיצטרכו לעשותו בשבת – ראוי לעשותו בכל זאת לפני שבת, אולם אין זו חובה (שש"כ שם. ראה הע' קד).

¹⁷ עפ"י שו"ע שכח, ד.

ז. הבדיקות והטיפולים השונים הנעשים בטנק לשמירת כשירותו המבצעית ומוכנותו למשימה וכן שמירתו של הוראות הבטיחות¹⁸ – כל אלו נחשבים לצורך פיקוח נפש ומותרים בשבת.

ח. פעולות שאין בהן צורך מבצעי או בטיחותי נראה לעין, אלא הן נועדו כדי שלא יזלזלו בהן בנסיבות אחרות או שהן באות למנוע נזק לטווח רחוק, אינן מצדיקות עשיית מלאכה האסורה מן התורה, אולם מותר לעשות לשם כך מלאכות שאיסורן דרבנן¹⁹.

¹⁸ גם אם החייל משוכנע שהוא עצמו יכול לעבור על ההוראה מבלי להסתכן.

¹⁹ כדן צורכי רפואתו של חולה שיש בו סכנה, שמותר לעשות לשם כך מלאכות דרבנן אע"פ שניתן לדחותם לאחר השבת (משנ"ב שכח, מו), ומכאן שכל דבר שהוא צורך פיקוח נפש, אך לא ניתן להצביע על סיכון ישיר בהיעדרו – מכל מקום מותר לעשות עבורו מלאכה שאיסורה מדרבנן.

לפני שבת

הכנת הטנק

א. לקראת השבת יבוצע בטנק טיפול לפני תנועה (טל"ת) מלא הכולל תיאום כוונות.

ב. יש לוודא תדלוק הטנק, זיודו (כולל שרשור הכדורים²⁰), החלפת מיגון ומיקומו של הטנק בחניון.

ג. השלמת הטיפול בטנק תהיה לפחות שעתיים לפני שבת²¹. בשעת הצורך ניתן להמשיכה עד סמוך לשקיעה.

ד. כאשר לא ניתן להשלים את הטיפול כולו לפני השקיעה, חובה להקדים את הפעולות שעשייתן בשבת חמורה יותר לפי הסדר הבא:

1. בדיקת שמנים רטובה, והחזרת הטנק למשטח לאחר הצידוד והייצוב.

2. הסעת הטנק לצורך תיקונים במזקו"ם וחליצת הטבעות מהפינים התקולים.

²⁰ שרשור הכדורים כרוך באיסור בונה עכ"פ מדרבנן, מכיוון שהם תקועים בחוזקה.

²¹ עפ"י הפ"ע 3,0903 סעיפים 3-4.

3. בדיקת פנסים, תאורה פנימית ומכלולים שבהם נורות להט²².

הכנות לטיפול בשבת

ה. כאשר ידוע שיהיה בשבת צורך בטיפולים שונים, חובה להכין מראש²³:

1. פלנלית חתוכה לניקוי המקלעים.

2. שק פק"ל סינתטי, ספוג סינתטי (ממזרון בלאי) ומגבונים²⁴.

3. במידת האפשר תוצב מטרת תיאום כוונות מול החניון או בנתיב הנסיעה המבצעית של הטנק.

4. רצוי להצטייד בפנס בעל נורת לד שהפעלתו בשבת אינה אסורה מן התורה אלא מדרבנן²⁵.

ניתן לרכוש בחנויות פנס ראש בעל נורות לד המתאים לטיפול בטנק.

²² הדלקת פנסים ונורות ניתן לבצע בשינוי, ולכן יש להקדים את הסעת הטנק שאין בה אפשרות כזו.

²³ ראה בפרק הקודם, סעיף ו.

²⁴ כל אלה ישמשו לשימון, לספיגת שמן ולניקוי רטוב, כי לדעת רוב הראשונים, אין איסור סחיטה מן התורה בדבר שאינו גידולי קרקע (כדעת חכמים שבת עה, א – ראה אגלי טל, מלאכת דש, ד) וגם לדעת פוסקים רבים אין איסור תורה בסיבי ניילון, כי הנוזלים אינם נבלעים בתוכם (אלא מצטברים בין הסיבים) – ראה שו"ת ציץ אליעזר ה, ו. ברית עולם, מלאכת מלבן (אות לו). שו"ת אז נדברו ז, לג. בשו"ת שבט הלוי ה, לז חולק על כך.

²⁵ בנורת LED אין איסור 'מבעיר' (ראה הע' 6).

עירוב

ו. מצווה להקיף את משטח הטנקים **בעירוב**, כדי שלא ייכשלו באיסורי הוצאה והעברה²⁶.

רבני החטיבות והאוגדות המרחביות מחזיקים ברשותם **ערכות עירוב** המיועדות לפריסה בשטח פתוח.

ז. בהעדר עירוב:

פנים התובה, הצריח והסיפון נחשבים לרשות היחיד²⁷.

שאקלים, לוחות מיגון, חלק הקנה הבולט מחוץ לתובה וכל זיז הגבוה לפחות 80 ס"מ מהקרקע הם 'מקום פטור'²⁸, ומותר להניח עליהם חפץ בין מתוך הטנק ובין מהקרקע סביבו²⁹.

שבצ"ק

ח. שבצ"ק למשימה המתוכננת לשבת או סמוך לצאת השבת, ימולא לפני שבת.

²⁶ עפ"י שו"ע שסו, יג. משנ"ב שם, עה. שו"ת רא"ש כא, ח. שו"ת תשב"ץ ג, לז. שו"ת חתם סופר או"ח, צט.

²⁷ פנים הטנק מוקף במחיצות, ואילו הסיפון מהווה חלק מרה"י כדין 'חורי רה"י', כי משתמשים בו מתוך רה"י (עפ"י שו"ע שמה, טז).

²⁸ שו"ע שמו, א.

²⁹ שו"ע שמה, יב.

ט.אם השתנה הציוות למשימה במהלך השבת, ימולא
שבצ"ק חדש בשבת, אך יש לכותבו בשינוי – ביד
שאינו רגיל לכתוב בה³⁰.

³⁰ עפ"י משנ"ב שמ, כב.

טיפול בשבת

מתי מבצעים

- א. טיפולים בטנקים בשבת יבוצעו בכפוף להוראה מקצועית מס' 6 של תח"ש (תורת חיל השריון).
- ב. כמו כן, במידת האפשר יש לדחות את הטל"ת לאחר השבת, למרות הקושי לבצעו בלילה, ולפחות את הפעולות המחייבות הסעת הטנק.
- ג. אין לרשום תקלות, אלא יש לעדכן אותן לאחר השבת (במידת הצורך ניתן להקליט אותן בטלפון הנייד)³¹.

לאחר נסיעה

- ד. כדי למעט בנסיעה, יש לבדוק צידוד וייצוב טרם הכניסה לחניון (לאחר פריקת כלי הנשק).
- ה. מותר לבצע את בדיקות הצידוד כרגיל, למעט הלחיצה על המשבת בעמדת המפקד שאותה יש לבצע בשינוי³² (מלבד בסימן 4).
- ו. בדיקת הזחילות ועדיפות בקר מפקד יבוצעו יחד עם

³¹ שימוש בטלפון הנייד – כולל כתיבה דיגיטאלית – קל יותר מכתובה במכשיר כתיבה, ולרוב הפוסקים אין בו איסור תורה.

³² כי אז נדלקת נורת בקרה.

בדיקת תקינותה של מערכת הצידוד, כדי לחסוך בפעולות.

צידוד לצורך הטיפולים השונים או למעבר למצבי אבטחה ייעשה ידנית (גם כשמתג הכוח מורם). צידוד מועט במרכבה 2 מותר גם באופן הידראולי, כאשר מתג הכוח מורם בלאו הכי³³.

ז. מיד עם הכניסה לחניון תבוצע בדיקת שמנים רטובה מבלי להעלות סל"ד.

ח. אם במיקומו הנוכחי של הטנק לא עלולה להיגרם תקלה בזמן הקפצה – אסור להסיעו וליישרו על מנת להחנותו במקום המוסדר במקביל לטנקים האחרים.

ט. אין לסמן לחייל המכוון את הטנק מהקרקע ע"י העלאת סל"ד, כי יש בכך חילול שבת. במקום זאת יסמן חייל שעל הטנק למכוון בעזרת דגלונים ביום או בעזרת סטיקלייט (שהודלק לפני שבת) בלילה.

י. אם אין עירוב, יש להכניס את כלי הנשק דרך הצריח ולא להורידם למסדרון האחורי מבחוץ³⁴.

³³ בדגם זה אין מפעילים מנוע חשמלי לצורך הצידוד וההגבהה, אלא עם ירידת הלחץ מופעלת משאבה חשמלית המחזירה את המצב לקדמותו. לכן אין לראות את הפעלת המשאבה כמעשה בידיים אלא גרמא בלבד המותרת במקום הצורך (ראה שו"ע שלד, כב. ביה"ל שם ד"ה 'דגרם').

³⁴ כדי לא להיכשל באיסורי הוצאה והכנסה.

תיאום כוונות

יא. הצורך בתיאום כוונות בכל טנק נגזר מתנאי הדרך שעבר לאחר התיאום הקודם. תיאום הכוונות עצמו ניתן לעשותו ללא איסור תורה מעבר לנסיעה למטרת התיאום. גם בשבת יש לתאם כרגיל, ולא לבצע את התיאום עם צלב חוטים.

יב. לפני התיאום יש לעמעם את אורות היחש"ר (בסימן 3 בז) במידה ומדובר בנורות להט³⁵.

יג. בסימנים 3 בז ו-4 יש ללחוץ על מתג 'הזן' בשינוי. בשאר הסימנים יש לבצע את סגירת הדלתית בשינוי – ללחוץ על הדלתית והבורג כרגיל, ואת ההברגה לבצע באמצעות סיכת ראש (מומלץ לתרגל לפני שבת)³⁶.

³⁵ סוג הנורות ביחש"ר אינו זהה בכל הטנקים.

³⁶ ככלל, אין איסור תורה גמור בתיאום כוונות, כאשר הטנק ממילא מונע, כי פתיחת הדלתית וסגירתה אינה נחשבת ל'בניין' (כתקיעת מסמר וכדו'), הואיל ודרכה בכך. השימוש בבורסייד הוא מכאני, ואילו הפעלת המחשב אינה מהווה כתיבה שהרי אינה מתקיימת. גם הצידוד נעשה באופן ידני. אבל היות ולאחר שחרור הדלתית מתאפס המחשב, יש חשש 'מכה בפטיש' בהחזרתו לפעילות, וצריך לבצע בשינוי את סגירת הדלתית או הלחיצה על מתג הזן.

בדיקת פנסים

יד. לבדיקת פנסי הטנק יש להעבירם למצב 'גע' טרם הרמת מתג 24.

אם כבר הורם מתג 24, יודלקו הפנסים בשינוי – באמצעות חפץ שאינו מוקצה (סיכה).

טו. לבדיקת אורות הבלימה יש לכבותם (להעביר את הנורה למצב 'מאופל'), ללחוץ על הבלם ואז להסיט את מתג אור הבלם בשינוי³⁷.

הרמת מתג 24

טז. לפני הרמת מתג 24 יש להדליק את הפנסים החיצוניים והתאורה הפנימית ולהפעיל את כל המכלולים חוץ ממחשב הבק"ש בסימנים 3 בז ו-4 ומערכת הצידוד והייצוב בכל הסימנים³⁸.

בסימנים 2 ו-3 רמ"ח יש לנטרל את נורת רוח הצד³⁹.

יז. במרכבה סימן 4 יש להקפיד שהטעון הוא במצב 'תותח' ולא במצב 'מקלע'.

ביחידות שבהן אין שימוש בנורה זו – יש לעמעמה.

³⁷ היות ואת הלחיצה על הבלם אי אפשר לבצע בשינוי והיא מדליקה את נורת הבלם.

³⁸ כדי לחסוך את הצורך בהדלקה נפרדת של כל אחד מהם.

³⁹ הדלקת נורות מיותרות היא בגדר 'ריבוי בשיעורים' ואסורה, כמבואר בשו"ע שיח, ב.

יח. הרמת מתג 24 תיעשה בשינוי⁴⁰. במרכבה סימן 3 יש להרים קודם מעמדת הנהג ואח"כ מעמדת המפקד.

במידת האפשר יש לעכב את הרמת הכוח בעמדת התותחן עד לאחר היציאה מהמשטח ואז להפעיל את מערכת הצידוד לפני הרמת מתג הכוח.

במרכבה סימן 4 הרמה למצב 'גע' תיעשה בשינוי, ואילו למצב 'חימוש' מותר כרגיל.

מזקו"ם

יט. יש לצמצם ככל האפשר את הסעת הטנק לבדיקת הפינים והטבעות, גם אם הדבר יחייב זחילה מתחת הגחון לביצוע בדיקה זו.

כ. אין מניעה להסיר מהטנק בוץ המכביד על הבדיקה (אע"פ שמתפורר)⁴¹ או לפנות חול ואבנים כדי לחשוף את הזחל⁴².

אין לטלטל אבנים⁴³ לסימון חלק תקול, אלא יש לקשור סביבו בד או אזיקון או (במקום שאין

⁴⁰ לעניין שינוי שאינו משפיע על תוצאת המלאכה ראה הקדמת אגלי טל (אות ט), ומסתימת הפוסקים משמע שגם זה בגדר שינוי.

⁴¹ ואין זה טלטול מוקצה, כשהמטרה היא להסירו (עפ"י חזו"א מז, טו). לעניין איסור טוחן – ראה שו"ע שב, ז, שיש מקילים בדבר לכתחילה.

⁴² ואין בכך משום 'חורש', שהרי אינו צריך לחפירה זו, וגם הקרקע אינה עומדת לזריעה (ראה שבת קב, ב).

⁴³ בגלל איסור מוקצה (שו"ע שח, כב).

עירוב⁴⁴) לגרור אבן בעזרת הרגל.

כא. יש להימנע מהחלפת חוליות, בוגים וגלגלי מתח בשבת כל עוד לא נפגעת כשירותו המיידית של הטנק⁴⁵.

הוספת שמן לגלגלי הבוגי אין בה איסור תורה, וכן פתיחת וסגירת פתח השמן אין בהם איסור.

כב. כאשר נדרשת החלפת פין, מותר להסיע את הטנק לשם כך, אבל במידת האפשר – יש להחליף את הפין התקול מבלי להסיע. אם יש צורך ניתן להניע את הטנק (בשינוי) ולשלב הילוך (בשינוי) כדי להביא את הפין לנקודה נוחה יותר.

מותר להרים את הזחל באמצעות לוס לצורך התיקון.

כג. את דפיקת הפין החוצה באמצעות 'פין ראשוני' יש לבצע בשינוי. המשך ההוצאה ייעשה כרגיל. אם ניתן להוציא את הטבעת של הפין השבור בשינוי (להכות בצד הפטיש על חולץ הטבעות ולשבור את הטבעת) יש לעשות כן.

תחיבת הטבעת הפנימית למקומה והחדרת פין לחוליה ייעשו כרגיל, ואילו הטבעת החיצונית תוכנס

⁴⁴ בדרך זו נמנע מאיסור מוקצה (כי אינו מטלטל ביד) ומאיסור הוצאה (כי אינו מטלטל 4 אמות רצופות).

⁴⁵ כיוון שהחלפת החוליה מחייבת הסעת הטנק, וגם יש בה איסורי בונה ומכה בפטיש, כמבואר בהע' הבאה.

חלקית ולאחר מכן יש לדפוק אותה פנימה בשינוי – להכות בצד הפטיש⁴⁶.

חלקים פגומים נחשבים למוקצה, ומתור לטלטלם רק כדי שלא ייתקלו בהם.

כד. מותר לחזק ברגים מהודקים, כי אינו מתקן בכך דבר, אולם אין לגרזם ולשמנם⁴⁷. בורג רפוי יש להדק בשינוי או ע"י שניים.

כה. בדיקת מתח הזחל תהיה חזותית בלבד (כאשר יש הכרח לתת יתרה ייתן הנהג היגוי בשינוי, וישתדלו להסתפק בנתינת יתרה לצד אחד בלבד).

בדיקת רפידות הבלם ומתיחת הזחל ייעשו כרגיל⁴⁸, אולם יש להקפיד שאור הבלם מכובה.

שחרור המשאבה או ידית המשאבה ייעשה בשינוי – באמצעות חפץ כלשהו⁴⁹.

אם אין משאבה יש למתוח את הזחל באמצעות

⁴⁶ החדרת הפין אינה אסורה מן תורה, שהרי ללא הטבעת או הקסווה אין המלאכה מתקיימת (ראה שבת קב, ב אחד מביא את האבנים...המביא את הטיט חייב), ואילו החדרת הקסווה או הטבעת אסורה מן התורה משום 'תוקע', שהיא תולדת מלאכת 'בונה', או משום 'מכה בפטיש' (שו"ע שיג, ו-ט).

⁴⁷ בסימן 3-1. בסימן 4 אין צורך לגרז.

⁴⁸ לעניין איסורי שבת מוגדר הטנק 'כלי' ולא 'קרקע' (ראה שבת פד, א. חידושי ריטב"א לשבת מד, ב. ביאור הגר"א, או"ח שיד, א), ולכן אין בתיקונו איסור 'בונה' אלא 'מכה בפטיש' וזאת עם השלמת התיקון.

⁴⁹ פעולה זו מהווה השלמת התיקון של הזחל.

מפתח כיס ולא באמצעות 'כוכב'.

במקום צורך מותר לקלף את האיזולירבנד מעל בורג המתח, אך אין להדביק איזולירבנד חדש.

לוחות מיגון

כו. חיזוק לוחות המיגון (פלטות בזוקה) הכרחי מבחינה מבצעית ומותר בשבת⁵⁰.

כז. במידה ונוצר צורך בהחלפת המיגון, מותר לפרק ולהרכיב את הלוחות רק אם לא נותר מרווח זמן לביצוע לאחר השבת⁵¹.

קנה

כח. בדיקת מעגלי ירי תעשה באמצעות בוחן שאין בו נורת להט, אלא זמזם או נורת LED.

כט. יש להימנע מהידוקם של פרקי החוטר והפודל בחוזקה⁵².

ל. לשימון הקנה מותר להשתמש רק בשק פק"ל

⁵⁰ כשהפלטות מחוזקות ואינן רפויות אין איסור 'תוקע' כיוון שכבר נעשתה תקיעה.

⁵¹ בכפוף למצבי כוננות.

⁵² הפוסקים נחלקו אם הברגתם של חלקי כלי אסורה מן התורה, ולכל הדעות אין איסור בהברגה שאינה מהודקת ובמיוחד כאשר רגילים לפרקה עוד באותו יום – ראה שו"ע הרב שיג, כא. שעה"צ שם, לב.

סינתטי⁵³. כשאין שק פק"ל סינטטי יש לשמן באמצעות הפודל ללא בד.

מערכות שו"ב בצריח

לא. בדיקת מט"ל, ארטישוק, מענ"ק, יתו"ש (למעט הזנת תיאום כוונות), דיאמטר ומחשבי הירי תיעשה כרגיל.

לב. שאר המערכות כוללות נורות להט (בסימנים 1, 2 ו-3), ולכן הדלקת כל מערכת לשם בדיקתה תיעשה בשינוי.

כיבוי המערכות מותר כרגיל למעט המחשב שאותו יש לכבות בשינוי (עם הכיבוי נדלקת נורה).

במרכבה סימן 4 נורות הביקורת הן LED (למעט מתג 24, אינדקס ונורת 'טעון'), ומותר להדליק ולכבות את כל המערכות מלבד האינדקס כרגיל.

לג. אין לנטרל נורות הכרחיות לפני השבת, משום שהדבר מסוכן ואף עלול לגרור חילול שבת כאשר ינסו לאתר תקלה.

לד. ניקוי הפריסקופ ושאר המכלולים הטעונים ניקוי נעשה לרוב במטלית יבשה. כאשר יש צורך בניקוי רטוב יש לצקת מעט מים על העינית ולאחר מכן לנגבה בעדינות במטלית, ומוטב לעשות זאת במטלית סינטטית (ספוג ממזרון, מפת אלבד

⁵³ בגלל איסור סחיטה – ראה לעיל.

ומגבונים)⁵⁴.

אין לשפוך מים על המטלית ולנגב, שמא יסחט את המים.

מקלעים

לה. שימון המקלעים ייעשה בדרך של שפיכת התערובת על הכלי ומשיחתו על הכלי במטלית.

לו. מותר לפרק את המקלעים מן הכנות ולהרכיבם⁵⁵, אך אין לגרז את הפינים שבכנות.

לז. פירוק המקלעים וניקויים מותר רק כאשר קיים חשש ממשי למעצורים בנשק⁵⁶.

לח. מותר לטלטל את שק התרמילים כדי לפנותו⁵⁷ במקום בו אין עירוב יש לגלגלו ברגל דרך מסדרון אחורי.

⁵⁴ אין איסור סוחט מהתורה בחומרים סינתטיים (רמב"ם, שבת ט, יא), אך יש חשש לאיסור 'מלבן' בשל ניקוי המטלית מהמים המלוכלכים (ראה שו"ע שב, ט. ביה"ל שם ד"ה 'אסור'), ולכן יש לעשות זאת בעדינות כדי להימנע מסחיטה.

⁵⁵ המקלע והכנה שהוא מורכב עליה אינם נחשבים לכלי אחד, ולכן הרכבתם יחד אינה מוגדרת 'בניין' ומותרת בשבת.

⁵⁶ פעולות פירוק והרכבה הנעשות כחלק משגרת השימוש בכלי ואינן מחייבות מומחיות מיוחדת אינן נחשבות לבניין או סתירה, והריהן כהברגת פקק לבקבוק שתייה (ראה שו"ע הרב שיג, כא. ביה"ל שיג, ו ד"ה 'דרכה'), אולם פירוק המקלעים שבטנק מחייב מומחיות מיוחדת ולכן יש חשש לאיסור תורה שמא הוא נחשב למעשה אומן, וממילא נחשב ל'בונה' (ר"ן, שבת), ועוד שאינו חלק מהשימוש בחפץ אלא מתחזקתו.

⁵⁷ עפ"י שו"ע שט, ג.

משטח הטיפולים

לט. אם אין תאורה הפועלת בסביבת העבודה על הטנק ובהעדר תאורת לד, מותר להדליק פנס בעל נורת להט ככל הנדרש לביצוע הטיפול, אך יש לעשות זאת בשינוי.

אין לכבות פנס בעל נורת להט, אם יש פנסים נוספים או סוללות רזרביות⁵⁸.

מ. הוצאת כלי העבודה השונים והחזרתם למקומם ייעשו כרגיל גם אם אין עירוב סביב המשטח. חפצים שאינם מוקצה יש להניחם על מקום פטור בטנק (כמו על פלטות הבזוקה) לפני הכנסתם לטנק.

מא. אין לבצע ניקיונות כלליים בטנק או בסביבתו בשבת, אם אין במצב הקיים פגיעה בכוננות⁵⁹.

מב. כלי העבודה המשמשים לטיפול בטנק הם מוקצה, ומותר לקחתם רק לצורך הטיפול וההחזרה למקומם⁶⁰.

⁵⁸ מאחר ואין בדבר צורך פיקוח נפש.

⁵⁹ בגלל איסור מוקצה, וכאשר חוזרים בשבת מותר מדין גרף של רעי (עפ"י שו"ע הרב, או"ח שח, עב). פעמים שהטנק עומד מחוץ לעירוב ואז יש גם איסור הוצאה וטלטול מחוץ לעירוב.

⁶⁰ שהרי השימוש בהם בשבת אסור עקרונית (אלא שהותר לצורך פיקוח נפש), ודינם אפוא ככלי שמלאכתו לאיסור, שמותר בטלטול לצורך מקומו (שו"ע שח, ג).

בגדים ונעליים

מג. הרטבת בגד או שרוך במים אסורה משום כיבוס, אפילו ללא כוונה לנקותם⁶¹, אבל מותר ללכת בגשם או להיכנס לשלולית כי אין כוונה להרטיבם⁶².

מד. בגד שנרטב – אסור לסוחטו או לנערו בחוזקה⁶³, אולם מותר לנערו קלות או להחליקו ביד, שלא יישארו עליו טיפות מים⁶⁴, וכן מותר לתלותו על קולב או להניחו על כיסא שלא בסמיכות להסקה או לתנור⁶⁵.

מה. אסור ללבוש בגד רטוב וגם לא לקחת אותו בידיים, שמא ישכח ששבת היום ויבוא לסוחטו⁶⁶; למעט במקרים הבאים:

- הבגד עדיין על גופו⁶⁷.
- אין בגד להחלפה⁶⁸.
- מעיל או סרבל שלא מקפידים לייבשו⁶⁹.

⁶¹ שו"עשב, ט.

⁶² שו"ע, או"ח תריג, ה, ח.

⁶³ מ"ב שב, ד ולט.

⁶⁴ פמ"ג (אשל אברהם שב, ב) עין משפט מבין כך מהרמ"א שב, ב.

⁶⁵ שו"ע שם ושש"כ טו, יג.

⁶⁶ רמ"א, או"ח שא, מו.

⁶⁷ שו"ע שם, מה.

⁶⁸ משנ"ב שם, קסב.

⁶⁹ רמ"א שם.

מו. התלכלכו הבגדים – אסור לנקותם במים או לשפשף את חלקי הבגד זה בזה, אך מותר לחבוט ביד כדי להסיר אבק או עפר⁷⁰ וכן להסיר קוצים וענפים שהסתבכו בבגד ולגרד בוץ⁷¹.

מז. מותר להסיר בוץ לח מהנעליים באמצעות זרם מים⁷² או לנקותו בנייר טואלט⁷³. התקשה הבוץ – יש לחכך את הנעל בקיר, בסלע או בחפץ קשה שאינו חד⁷⁴, אך לא באדמה או בדשא⁷⁵.

⁷⁰ שו"ע שב, א, משנ"ב שם, ה-ז לג.

⁷¹ שו"ע שם, ז.

⁷² שו"ע הרב שם, יט.

⁷³ שו"ת ציץ אליעזר ח,טו. שו"ת יבי"א ד, כז, ו. שש"כ לג, הע' נח ובמילואים שם הע' סג.

⁷⁴ שו"ע שם, ח. משנ"ב שם, לז.

⁷⁵ שו"ע שב, ו. אמנם הרמ"א שם מתיר אך המשנ"ב הביא עוד פוסקים הכותבים להחמיר.

פעילות מבצעית בשבת

יציאה

א. אם לא מולא שבצ"ק לפני שבת או שהשתנה הציוות למשימה – יש למלא את הטופס בשינוי – ביד שאין רגילים לכתוב בה.

ב. אם אין עירוב, יש להסיר את כיסוי הלוע תוך עמידה על הסיפון⁷⁶.

ג. כאמור לעיל, אסור להעלות סל"ד כדי לאותת על תפיסת הבלם וכדו', אלא הטען יסמן זאת למפקד בעזרת דגלונים וכדו' בשעות האור, ובלילה בעזרת סטיקלייט.

הפעלת הטנק

ד. במהלך פעילות מבצעית יש להפעיל את המערכות השונות כפי שרגילים להפעילן בימות החול⁷⁷.

ה. התנעת הטנק והעלאת הסל"ד מדי שעה לטעינת המצברים תתבצע בשינוי.

⁷⁶ בדרך זו נחסך טלטול הכיסוי מחוץ לעירוב.

⁷⁷ אין חובה הלכתית ואף אסור לעשות פעולות בשינוי.

תאורה

ו. הגברת עוצמת התאורה בתוך הטנק תתבצע בשינוי⁷⁸.

מותר לעמעם את התאורה כדי למנוע הפרעה במהלך פעילות מבצעית ומותר גם כאשר היא מפריעה לשינה במארב⁷⁹.

ז. במידת האפשר תוקדם הדלקת התאורה ביום שישי לפני השקיעה, ובמוצאי שבת תאוחר ההדלקה לפחות 15 דקות אחרי השקיעה⁸⁰.

ניתן לברך על הדלקת תאורת הפנים 'להדליק נר של שבת'.

אמר"ל

ח. בפעילות המתחילה סמוך לשקיעה ביום שישי יש להקדים ולהדליק את אמצעי ראיית הלילה (אמר"ל) לפני השקיעה. אולם, אם יש חשש שכתוצאה מכך הסוללה תתרוקן ויישאר ללא סוללה רזרבית, יש להדליק את אמצעי ראיית הלילה על פי הצורך, ובשינוי.

⁷⁸ במנחת שלמה א, יב מסתפק אם יש איסור מבעיר בהגדלת עוצמת האור בנורת ליבון כאילו הגדיל את האש, ולמעשה יש לחשוש בכך לאיסור תורה.

⁷⁹ בכיבוי אין איסור תורה ולא איסור דרבנן גמור.

⁸⁰ שיעור ג רבעי מיל לאחר השקיעה הוא צאת הכוכבים (שו"ע רסא, ב). בשעת הדחק ניתן להחשיב צאת הכוכבים כ-15 דקות אחרי השקיעה, אך אם ניתן להמתין יותר – יש לעשות זאת.

כיבוי האמר"ל עם שחר יתבצע בשינוי⁸¹ – ניתוק הרתמה של הוילון לפני כיבוי המתג.

ט. בפעילות ביום שבת אין להדליק את האמר"ל עד לאחר השקיעה, ובמידת האפשר להמתין לפחות 15 דקות לאחר השקיעה.

מעבר מתובה לצריח

י. כדי לאפשר מעבר בין תובה לצריח יש לנצור את מערכת הצידוד באופן חשמלי (בנוסף לנצירה המכאנית), ויש לעשות זאת בשינוי⁸².

בכל מקרה מותר לנהג לעבור בין תובה לצריח גם אם חבריו עלולים לפעול שלא כהלכה⁸³.

יא. בפעילות ביום שישי יש להקדים ולהדליק את האמר"ל ואת תאורת הפנים (אם אין צורך בהאפלה) לפני השקיעה.

⁸¹ משנ"ב סימן רעה, א. ביה"ל שם ד"ה 'מותר'.

⁸² אע"פ שנדלקות נורות חיווי, מאחר והדבר נעשה מטעמי בטיחות.

⁸³ הורדת כח אסורה מדרבנן בלבד והרמתו אח"כ היא לצורך מבצעי שמותר. הוראות בטיחות, אף הנראות רחוקות, תקפות גם מהבחינה ההלכתית. עיין תחומין כרך ד, עמ' 251–244, הצבא כהלכה פרק טז סעיף יז הערה 36.

קשר פנים

יב. כאשר המתג במצב אחורי, מותר לדבר בקשר פנים בשבת, גם שלא לצורך מבצעי⁸⁴.

במצב 'אדיש', מותרת הלחיצה על המתג רק לצורך מבצעי.

מיזוג אוויר

יג. מיזוג האוויר משפר את פעולת הצוות ולכן נחשב לצורך מבצעי. לחיצה על המתג המפעיל את המערכת תיעשה בשינוי כשהמנוע דולק⁸⁵.

אין להתניע את הטנק במיוחד לשם הדלקת המזגן או המאוורר, אלא בתנאי חום שאינם מאפשרים תפקוד סביר.

⁸⁴ ניתן היה להסתפק אם יש בזה איסורי דרבנן של מוליד לרגע או משמיע קול, אך נראה שמותר לכתחילה. עיין מנחת שלמה ח"א, ט. יבי"א ג, יא. קשרי מלחמה ד, ג.

⁸⁵ בחלק מהטנקים נדלקת נורת להט (אצל המפקד) עם הדלקת המזגן.

29 יוני 2008

הוראת תח"ש - כללי - הנחיה מס' 6

הגדרת טיפולים מבצעיים הכרחיים בטנקים ביום חג ובשבת

1. כללי:

חיל השריון נמצא בכוננות מבצעית באופן קבוע לכל אורך השנה גם בשבתות ובימי החג. צוותי הטנקים אשר נמצאים בפעילות מבצעית ביום השבת ובימי החג נתקלים בדילמות קשות לגבי שגרת הטיפולים בטנק כחלק מהכוננות המבצעית לעומת החובה לשמור על קדושת השבת. מסמך זה יפרט את רמות הכוננות ואת המצבים בהם נדרשת פגיעה בקדושת השבת והחג על מנת לקיים רמה מבצעית גבוהה ביחידות.

2. מטרת ההנחיה:

להורות על תדירות הטיפולים המבצעיים ההכרחיים, מבחינה מקצועית, במצבים בהם יש צורך לעבוד גם בזמן השבת והחג.

3. עקרונות ההנחיה:

א. חלוקה בין רמות כוננות:

כוננות בט"ש – טנקים בגזרות לחימה אשר בכוננות לפעולה מיידית.

כוננות רמה"ג – טנקים אשר בכוננות של סד"כ רמה"ג.

יח' באימון – טנקים אשר נמצאים באימון ולא בכוננות מיידית.

יח' הדרכה – חטיבה 460 בכוננות של פ + 6 לפחות.

4. גוף ההנחיה:

א. כללי

1) בפעילות מבצעית- חלוקה בין טנק שהיה בתנועה לאחר טל"ת לבין טנק שלא זו מסיום הטל"ת:

טנק אשר לא נע לאחר הטל"ת – לא צריך לבצע טל"ת נוסף במהלך השבת והחג.

טנק אשר נע לאחר הטל"ת – יבצע טל"ת שני באותו היום ע"פ פקודות הקבע.

ב. כוונות בט"ש וכוונות רמה"ג

1) טיפול לפני תנועה הוא טיפול יומי אשר נועד לבדוק את כשירות כלל מערכות הטנק בתעסוקה מבצעית טיפול זה מבוצע פעמיים ביום על מנת לשמור על רמת מוכנות מבצעית גבוהה.

2) טנק אשר מקיים שיגרת טיפולים סדורה לאורך כל השבוע יצמצם את שגרת הטיפולים במהלך יום השבת או החג. בהתניות הבאות:

(א) הטנק לא היה בתנועה מאז הטל"ת האחרון.

(ב) יש לבצע טל"ת מלא ביום ו' או בערב החג, כולל תיאום כוונות (אשר יבוצע בשעה 8:00-7:00 בבוקר).

(ג) את ההכנות לשבת ולחג, יש לסיים עד שעתיים לפני כניסת השבת והחג.

(ד) אין בטנק תקלות אשר פוגעות במוכנות המבצעית של הטנק.

3) במהלך השבת יבצע הצוות וידוא טל"ת בלבד ולא טיפול מלא.

4) פירוט הטיפולים הנדרשים ב"ווידוא טל"ת" לכל סוג טנק הוגדרו ע"י גורמי המקצוע ברפ"ט ובמדור טנקים של מקחש"ר. הטיפולים הנדרשים מצורפים בזה ויצורפו ל"דפדפת הטיפולים" של כל טנק:

א) בכל בוקר במהלך השבת והחג נדרש לבדוק בראיה כי אין נזילות באזור הטנק. בטנקי המגח (לסוגיו השונים) יש לבדוק מוטות פיתול בעזרת לוס.

ב) במידה ומתגלות תקלות בטיפול שבוצע ערב החג/שבת או נזילות כלשהן במהלך השבת/חג, יש לתקן מיידית.

ג) בבוקר שלמחרת השבת או החג נדרש לבצע טיפול מלא לפני תנועה.

5) בזמן שבתות וחגים לא רשאי מפקד להחמיר בטיפולים נוספים מתוך כוונה לוודא פעולות קודמות או לשם חינוך חייליו. רשאים להחליט על בדיקה נוספת של כל מערכת בטנק במידה ויש חשש לגבי כשירותה גם על חשבון שבת או חג כל זה בהתניות הבאות:

א) סמכות האישור להוספת טיפולים מוקנת למח"ט הגזרה או מג"ד הגזרה או המג"ד האורגאני ובתנאי שהבין או שיש לו חשש שהטיפול שנעשה בכניסת החג או השבת לא היה טוב.

ב) אם עלה צוות טכני (או כל גורם אחר) על הטנק וישנה אפשרות שפגע בתיאום של אחת המערכות, או אם ידוע על תקלה מתמשכת המחייבת מעקב - מחויב מפקד הטנק לוודא את אותה מערכת או לבצע טל"ת מחודש (בהתאם להערכתו).

- ג) טנק אשר סיים פעילות מבצעית ונדרש לשוב לכוננות – יבצע טא"ת וישלים את הסעיפים הנדרשים מהטל"ת. טיפול זה יחליף את ה"טל"ת" לאותו יום.
- ד) בכל שאר המקרים אין למפקדים סמכות הוספת טיפולים בשבת.

ג. יחידות באימון ויחידות בהדרכה

1. טנקים אשר אינם בכוננות מיידית לפעולה, לא יבצעו כל טיפול שהוא במהלך השבת והחג(גם לא לצורך חינוך) למעט בסמכות מח"ט בהתייעצות עם רת"ח הלכה, ועמידה בכוננות האוגדה המרחבית המחייבת את היחידה.
2. על פי הפ"ע (3,0903 סעיף 4-3): חובה לבצע את ההכנות לכוננות בשבת ובחג (כולל מיידית) עד שעתיים לפני כניסת השבת, ובכלל זה גם הטיפולים ובפרט הטל"ת (למעט כוננות שהוכרזה תוך כדי השבת).
5. תוקף הוראה זו מיום פרסומה.
6. לידיעתכם.

אמיר אשל, אל"ם
ראש תח"ש